

Ἀφροδίτη ἐκ Πραϊνεστοῦ
(Palestrina) τῆς Ἰταλίας.

Πηλίνη κεφαλὴ ἀγαλματίου Ἀφροδίτης
(Μουσεῖον Ἀλμυροῦ).

καλλιτέχνημα, οὗ τὴν κεφαλὴν ἐξετάζομεν νῦν ;

Καθ' ἡμᾶς τοῦτο ἦτο τῆς Ἀφροδίτης, παρισταμένης ἴσως ἡμιγύμνου, στηριζομένης ἐπὶ κιονίσκου, καὶ τῇ μὲν μιᾷ χειρὶ ἀνεχούσης ἱμάτιον, τῇ δὲ δεξιᾷ ὑψομένη πρὸς τὰ ἄνω κρατούσης μῆλον. Ὅμοίαν παράστασιν εὐρίσκομεν ἐν συμπλέγματι ἐκ Πραϊνεστοῦ (Παλαιστρίνα) τῆς Ἰταλίας, ἐνθα παρίσταται Ἀφροδίτη ὁρθία στηριζομένη ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ποδός, γυμνὴ καὶ μόνον διὰ τοῦ ἱματίου καλύπτουσα ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ ἱσχίου καὶ κάτω τὸν δεξιὸν πόδα, ἔχουσα δὲ τὴν κεφαλὴν κεκλιμένην ὀλίγον πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ ὑψοῦσα τὴν δεξιὰν χεῖρα, δι' ἧς κρατεῖ τὸ μῆλον, τῇ δὲ ἀριστερᾷ ἀνέχουσαν τὸ ἱμάτιον. (1)

Ἡ κόμμωσις ὅμως τῆς κεφαλῆς ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἀγαλματίῳ διαφέρει τῆς Ἀφροδίτης τῆς Πραϊνεστοῦ· φαίνεται δὲ μᾶλλον ὁμοιάζουσα τῇ κομμώσει τῆς κεφαλῆς τῆς ἐκ Πομπηίας Ἀφροδίτης, ἀποκειμένης ἐν τῷ Μουσείῳ Νεαπόλεως (2)

Ἀλλὰ καὶ ἐξ ἄλλων ἀγαλματίων τῆς Ἀφροδίτης γνωρίζομεν ὅτι ἡ κόμμωσις δὲν εἶναι διάφορος τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς. Διότι καὶ ἐν τῇ Ἀφροδίτῃ τῆς Μήλου (3) καὶ ἐν τῇ χαλκῇ Ἀφροδίτῃ τῆς Δωδώνης τῆς συλλογῆς τοῦ κ. Κ. Καραπάνου δημοσιευθείσῃ ὑπὸ τοῦ Γάλλου ἀρχαιολόγου λ. Henri Lechat (4) καὶ ἐν τῇ Ἀφροδίτῃ ἐξ Ἐπιδαύρου, δημοσιευθείσῃ ὑπὸ τοῦ ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων κ. Β. Στάη (5) καὶ ἐν τῇ Ἀφροδίτῃ τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου προσεχομένη ἐκ πρωτοτύπου ἔργου τοῦ Καλάμιδος κατ' ἀντιγραφὴν, καὶ ἐν τῇ κατωτέρῳ περιγραφησομένη κεφαλῇ πηλίνου ἀγαλματίου τῆς συλλογῆς Ἀλμυροῦ, ἡ κόμμωσις οὐδόλως διαφέρει τοῦ ἐνός ἢ τοῦ ἑτέρου ἀγάλματος ἢ ἀγαλματίου κατὰ τὰς γενικὰς γραμμὰς, εἰμὴ μόνον κατὰ τινὰς λεπτομερείας, γενικῶς δὲ ἐν πᾶσι τὸ χωρίσμα τῆς κόμης εἰς δύο βαίνει καθέτως ἄνωθεν τοῦ

μετώπου καὶ κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν τῆς οὐχὶ κατὰ τὸ ἀγαλμα τῆς Ἀφροδίτης τῆς Μήλου· ἀλλὰ κατὰ τὰς λεπτομερείας διαφέρει τὸ ἐν τοῦ ἑτέρου.

Οὕτως, ἐν τῇ Ἀφροδίτῃ τῆς Μήλου ἡ κόμη προσδένεται διὰ ταινίας καὶ αἱ τρίχες κυματίζουσι ἐπιχειρίτως διευθύνονται ὀπισθεν· ἐν τῇ Ἀφροδίτῃ δὲ τῆς Δωδώνης ἡ κόμη χωρίζεται ἔμπροσθεν κατὰ τὸ σύστημα τῆς Ἀφροδίτης τῆς Μήλου, καὶ προσδένεται διὰ ταινίας, ἣτις διευθυνομένη ὀπισθεν συγκραεῖ τὸν κεκρυφάλον τῆς κόμης, ἐν δὲ τῇ Ἀφροδίτῃ ἐξ Ἐπιδαύρου ἡ κόμη ἐπίσης χωρίζεται ἔμπροσθεν κατὰ τὸ σύστημα τῆς Ἀφροδίτης τῆς Μήλου καὶ προσδένεται διὰ ταινίας φερούσης ἔμπροσθεν ἡμισφαιρικὸν κόσμημα καὶ προσδενομένης ὀπισθεν ἀτημελῶς.

Ἐν δὲ τῇ Ἀφροδίτῃ τῇ ἀποκειμένη ἐν τῷ Ἐθνικῷ Μουσείῳ Ἀθηνῶν, θεωρουμένη ὡς ἀντίγραφον τοῦ τοῦ Καλάμιδος ἔργου, ἡ κόμη χωρίζεται ἔμπροσθεν καὶ προσδένεται διὰ ταινίας κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῆς Ἀφροδίτης τῆς Μήλου. Ἀλλ' ἐν τῇ ἡμετέρῃ κεφαλῇ εἶναι μὲν ἡ κόμμωσις διερωθυμισμένη κατὰ τὸ ἀνωτέρω περιγραφέν ὑπόδειγμα, δὲν προσδένεται ὅμως διὰ ταινίας ἔμπροσθεν καὶ ὀπισθεν· ἀποῦ δὲ κατέλθῃ μέχρι τοῦ αὐχένος ἀνασύρεται ἔσωθεν, χωρὶς νὰ φαίνεται ὁ τρόπος τῆς προσδέσεως. Κατὰ τοῦτο λοιπὸν ὁμοιάζει πρὸς τὸ ἀγαλματίον τῆς Ἀφροδίτης ἐκ Πομπηίας ἀποκειμένον ἐν τῷ Μουσείῳ Νεαπόλεως (1) ἐνῶ κατὰ τὴν κλίσιν τῆς κεφαλῆς πρὸς τὸ ἐκ Πραϊνεστοῦ. (2)

Β'.

Ἡ δευτέρα κεφαλὴ εἰκονίζει τὴν Ἀφροδίτην ἐν στάσει ἀναμφιβόλως ὁρθία καὶ εὐθυτενῶς βλέπουσαν πρὸς τὰ ἔμπροδ, ὡς ἡ Ἀφροδίτη τῆς Μήλου, πλὴν κατὰ τὰς λεπτομερείας τῆς στάσεως δὲν δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν, ἅτε ἐλλείποντος ὁλοκλήρου τοῦ λοιποῦ σώματος.

Ἡ κόμμωσις καὶ ἐνταῦθα χωρίζεται κατὰ τὸ μέσον, αἱ δὲ τρίχες κυματίζουσι διευθύνονται πρὸς τὰ ὀπισθεν, ὅπου—εἰ καὶ ἀτυχῶς ἡ κεφαλὴ εἶναι ἀποκεκοσμένη κατὰ κρόταφον καὶ δὲν δυνάμεθα νὰ γνωρίζωμεν—προσδένετο ὀπισθεν ἐν εἶδει κεκρυφάλου (κότσου). Ἀνωθεν τοῦ μετώπου ὑπὲρ τὴν κόμην ἐξέρχεται ἡμισφαιρικὸν ἐξόγκωμα, τὸ ὁποῖον εἰκονίζει τὸ διάδημα· χαρὰκτηριστικὸν γῶγισμα τῆς Ἀφροδίτης.

Τοιοῦτο διάδημα ἔφερε καὶ ἡ Ἀφροδίτη τῆς Μήλου, κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ κ. Saloman γενομένην συμ-

(1) G. Saloman, Die Venus von Milo, Stockholm 1901, p. 29, table I, figure 21.

(2) Ἀὐτόθι, σ. 28, πίν. I, εἰκὼν 20.

(3) Ἀὐτόθι πίν. I, εἰκὼν 1.

(4) Bullet. de Corresp. Hellénique. XV. Aphrodite p. 461—481 pl. IX.

(5) Ἀρχαιολογικὴ ἐφημερίς.

(1) Ἰδὲ περιγραφὴν καὶ εἰκόνα παρὰ Saloman, Venus von Milo, σελ. 28, Πίναξ I, εἰκὼν 20.

(2) Ἀὐτόθι. Πίν. I, εἰκὼν 21.